

Semnificația zilei de 1 Mai

IULIAN CĂRȚÂNĂ
CONSTANTIN MOCĂNU

Poporul român sărbătorește în acest an împlinirea a 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antirăzboinică și antifascistă de la 1 Mai 1939 și un secol de la hotărîrea, adoptată pe plan internațional, în 1889, ca ziua de 1 Mai să fie zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc.

„De la Congresul Internaționalei a II-a din 1889, de-a lungul deceniilor — reliefa tovarășul Nicolae Ceaușescu — ziua de 1 Mai a devenit tot mai mult un simbol al uriașei energii revoluționare a clasei muncitoare, a hotărîrii sale de a lichida exploatarea și asuprirea omului de către om, de a clădi o societate nouă, a egalității și dreptății sociale, a bunăstării și fericirii celor ce muncesc, de a asigura o lume mai dreaptă și mai bună, fără războaie, o lume a păcii și frăției”¹. Referindu-se la marea demonstrație de la 1 Mai 1939, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Marea demonstrație de la 1 Mai 1939, desfășurată sub semnul unității, al Frontului Unic dintre comuniști și socialiști, a evidențiat cu putere hotărîrea eroice a noastre clase muncitoare de a se opune fascismului și politicii de război, de a apăra interesele naționale supreme ale țării”².

În ședința din 2 martie 1989, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. a acceptat măsuri privind marcarea celor 50 de ani de la demonstrația patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 și a celor 100 de ani de la declararea zilei de 1 Mai ca zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc. În baza acestor înalte aprecieri și hotărîri de partid, importante evenimente la care ne referim sînt marcate în țara noastră prin ample manifestări politico-ideologice și educative, cultural-artistice, manifestări cu prilejul cărora sînt evocate bogatele tradiții revoluționare ale poporului român, ale clasei muncitoare, lupta eroică desfășurată de partidul nostru comunist împotriva exploatarei și asuprirei, războiului și fascismului, pentru libertatea, independența și suveranitatea patriei, transformarea revoluționară a societății românești, înfăptuirea societății socialiste. Aniversările prilejuiesc o puternică exprimare a unității strînse a întregii națiuni în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de intensă mobilizare a forțelor creatoare ale muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, ale tuturor oamenilor muncii, pentru aplicarea în viață a tezelor, ideilor și orientărilor cuprinse în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu din 28 noiembrie 1988, pentru realizarea obiectivelor planului cincinal, a celorlalte planuri și programe de dezvoltare economico-socială a țării, pentru îndeplinirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale ale partidului.

✻

Apărută și afirmată, etapă de etapă, odată cu însuși procesul de instaurare a orînduirii capitaliste, clasa muncitoare a parcurs un îndelungat și complex proces de maturizare, de conștientizare, de transformare, cum preciza Karl Marx, din clasă „în sine” în clasă „pentru sine”. În istoria societății se afirma, prin urmare, o clasă socială nouă, cea mai revoluționară, căci nu era în nici un fel legată de proprietatea particulară și de apărarea de privilegii, ci în toate privințele fundamentale, era deschisă înnoirilor. Militînd tot mai conștient pentru drepturile ei vitale, ea a acționat, totodată, și pentru drepturile tuturor celor asupriți, ale tuturor categoriilor muncitoare, populare. În acest sens s-a format și dezvoltat mișcarea munci-

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 18, Edit. politică, București, 1979, p. 238.

² Nicolae Ceaușescu, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești*, 28 noiembrie 1988. *Cuvîntare la încheierea ședinței comune*, 30 noiembrie 1988, Edit. politică, București, 1988, p. 19.

toarească definită prin ansamblul de idealuri, de forme de organizare și mijloace de acțiune pentru îndeplinirea misiunii sale istorice.

Liga comuniștilor, care a activat între anii 1847—1852 a generat celebrul Manifest al Partidului Comunist, întocmit de Karl Marx și Friedrich Engels. În timpul revoluției de la 1848 clasa muncitoare, în Franța pentru prima dată, s-a confruntat însuflețit cu burghezia, în iunie, la Paris. Condițiile istorice noi au cerut fundamentarea teoriei revoluționare care să călăuzească proletariatul, lupta lui pentru o societate nouă, comunistă, și această doctrină de o profundă importanță a fost fundamentată de Karl Marx și Friedrich Engels.

Doctrina revoluționară marxistă a subliniat necesitatea organizării proletariatului în cadrul națiunii, a evenimentii lui ca o clasă națională, a pus însă în evidență cu precădere însemnătatea „unirii” proletariatului la scară internațională, a solidarizării muncitorilor din toate țările. Este concepția exprimată în 1848, de lozinca prin care se încheia textul Manifestului Partidului Comunist: Proletari din toate țările, uniți-vă!

În anii de după 1848, după înfringerea revoluției în Europa, cercurile reacționare au declanșat măsuri de represiune inclusiv asupra muncitorilor, mai ales unde ei luaseră parte la evenimente: au fost dizolvate organizații muncitorești, interzise publicații, efectuate arestări și întemnițări. Liga comuniștilor, în 1852, a trebuit să-și înceteze activitatea.

A urmat o dezvoltare în largime a mișcării muncitorești în Europa, dar și, din ce în ce mai mult, în cele două Americi și în Asia. Creșterea în largime nu a însemnat încelarea creșterii în fond, adâncirea înțelegerii revoluționare a situației și perspectivei, a organizării politice, adică sub forma de partid propriu al muncitorilor. Succese s-au obținut în înființarea de organizații muncitorești pe scară națională. A fost, însă, întemeiată, pentru un timp, de Marx și Engels la Londra, la 28 septembrie 1864, Internaționala I-a, care după ce și-a epuizat rolul, înșiși creatorii ei au propus autodizolvarea. De menționat că în dezbaterile congreselor și conferințelor ei, o problemă principală care se limpezise tot mai mult era lupta pentru ziua de muncă, de 8 ore, reglementarea muncii femeilor și copiilor în industrie, respectarea dreptului de organizare în sindicate, menținerea păcii, împotrivirea față de războaiele imperialiste colonialiste și alte asemenea idei, care mai târziu, vor fi în centrul proclamării zilei de 1 Mai ca moment de solidarizare internațională.

Un moment de adâncă rezonanță, de percutanță învălmășitoare l-a constituit instaurarea, la 18 martie 1871, a Comunei din Paris, care a reprezentat prima formă de guvernare muncitorească, însă reprimată singeros după numai câteva luni de ființare. Produs al condițiilor din Franța, Comuna din Paris a primit o impresionantă solidarizare a muncitorilor, intelectualilor înarmați, a altor categorii social-profesionale din numeroase țări.

După ce organizații politice muncitorești social-democrate se creaseră în Germania, în 1863 și 1869, după Comuna din Paris și în urma autodizolvării Internaționalei asemenea organizații s-au constituit, în forme și situații diferite, în tot mai multe țări, unele intitulându-se direct *partid*: Franța, Belgia, Italia, Spania, Elveția, Serbia, Austria, Ungaria, Polonia, Bulgaria, România (în 1893), Finlanda, Australia, Argentina, Canada, Japonia, Rusia.

La sfârșitul secolului al XIX-lea se ajunseseră la întemeierea de partide în 19 țări. În cele mai multe din aceste țări, înainte de crearea partidului politic propriu muncitoresc se dezvoltase o amplă mișcare sindicală, care în 1898 cuprindea 3,5 milioane de membri; revendicările lor economice erau tot mai mult luate în considerare de obiective politice, prezente și de perspectivă. Sindicatele acționau pentru ziua de muncă de 8 ore, mărirea salariilor, adoptarea de legi care să asigure drepturi politice pentru muncitori, în general, pentru masele asuprite, indiferent sub ce formă.

Asemenea acțiuni se desfășurau în aproape fiecare țară care ajunseseră la organizare sindicală, politică, în care se propagau tot mai intens concepțiile socialiste. O acțiune de acest fel, petrecută în Statele Unite ale Americii, avea să rămână în istorie; în luna mai, prima zi, din anul 1886, într-un număr impresionant de mare — 350.000 — pentru a li se acorda 8 ore de muncă pe zi muncitorii au declarat o grevă generală; intenția aceasta se cristalizase încă cu doi ani înainte, când în octombrie 1884, la Chicago, Federația organizațiilor profesionale și a uniunilor muncitorești din Statele Unite și Canada a dispus ca organizațiile muncitorești să acționeze, până la 1 mai 1886, pentru reducerea zilei de muncă la 8 ore. Ziua de 1 mai fusese aleasă intrucit administrativ, în S.U.A. era o zi de lichidare, adică de înlocuire și de înnoire a contractelor și a altor aranjamente de muncă. În o seamă de localități mulți patroni, încă înainte de termenul stabilit, au îndeplinit această revendicare, alții însă nu, și de aceea muncitorii au considerat victoria a fi doar parțială. Pentru o victorie deplină, în ziua-limită, 1 mai 1889, au părăsit lucrul și au organizat manifestații. Pe pancarte scriseseră o unică chemare: „De azi înainte nici un lucrător nu trebuie să muncească mai mult de 8 ore”. Patronii, momentan, au cedat. Muncitorii obținuseră un mare și răsunător succes. Însă clasa dominantă, sprijinită de aparatul de stat, a trecut la ofensivă, și în acest scop în orașul Chicago — puternic centru muncitoresc —

unde o întreprindere, Mac-Carmick — rezista, în ziua de 3 mai muncitorii au fost atacați de forțe polițienesti; au căzut mulți morți și răniți. Ca răspuns, muncitorii, au organizat a doua zi o altă foarte impunătoare demonstrație. În ziare au apărut apeluri de luptă neîmpăcată. Într-unul se scria: „Războiul între clase a început. Ieri au fost împușcați lucrătorii în fața uzinei Mac-Carmick... „Dacă se împușcă muncitorii, să răspundem în așa fel incit stăpînii să-și amintească multă vreme. Ștergeți-vă plînsul, voi care suferiți. De nu aveți inimă de sclavi, revoltați-vă!”. Demonstrațiile au continuat pînă noaptea tîrziu, cînd represiunea a atins apogeul. Conducătorii ai muncitorilor aveau să fie arestați și, în anul următor, condamnați la moarte. Și muncitorii au tras învățăminte. Pentru a fi mai bine organizați, au constituit Federația Americană a Muncii, care a hotărît să cheme din nou, în 1890, muncitorimea, pentru 8 ore de muncă. A fost aleasă ca zi tot ziua de 1 Mai, de data aceasta nu numai pentru că era zi de schimbare a contractelor, ci în memoria martirilor căzuți.

La 14 iulie, 1889, cînd se împlinerau 100 de ani de la căderea Bastiliei, s-a întrunit congresul fondator al Internaționalei a II-a; ordinea de zi a fost bogată; domnea ideea eficacității solidarității internaționale. În această împrejurare, delegatul Federației sindicatelor franceze a propus să se adopte o moțiune referitoare la organizarea simultană, pe plan internațional, de acțiuni similare celor ale muncitorilor din S.U.A. și Franța, pentru a se impune peste tot opt ore de muncă. Moțiunea a fost votată îndată: „Congresul hotărâște să organizeze o mare demonstrație internațională, astfel ca, în aceeași zi, în toate țările și în toate orașele masele muncitorești să ceară organelor de stat reducerea prin lege a zilei de muncă la 8 ore și îndeplinirea hotărîrilor Congresului de la Paris. Întrucît Federația americană a muncii a fixat deja, la congresul ei de la St. Louis din decembrie 1888, o demonstrație asemănătoare pentru ziua de 1 Mai 1890, această zi a fost fixată ca zi a demonstrației internaționale. Muncitorii din diferite țări trebuie să-și organizeze demonstrația în conformitate cu condițiile existente în fiecare țară”.

Așa a început istoria, care are deja 100 de ani, a zilei de 1 Mai, sărbătorită încă din 1890 în multe țări, și de atunci în tot mai multe țări, pînă la o universalitate aproape deplină, așa cum este în prezent. Lozincă „Proletari din toate țările, uniți-vă” s-a adaptat și completat, în decursul timpului, și mai ales al timpului actual, incit tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Fie ca sărbătoarea zilei de 1 Mai să marcheze un nou pas înainte în consolidarea unității celor ce muncesc de pretutindeni, în înfăptuirea vibrantului apel istoric lansat cu aproape un secol și jumătate în urmă de Marx și Engels: Proletari din toate țările uniți-vă! Astăzi, mai mult ca oricînd, acest apel trebuie completat cu chemările: Popoare din țările socialiste, uniți-vă în lupta pentru victoria socialismului și comunismului, pentru afirmarea plenară a principiilor socialismului și creșterea prestigiului său în lume! Popoare asupra și forțe progresiste de pretutindeni uniți-vă în lupta pentru lichidarea imperialismului și colonialismului, pentru libertate națională și progres social, pentru dezvoltarea liberă și independentă a fiecărei națiuni! Muncitori, țărani intelectuali, femei, tineri, oameni progresiști, democrați, uniți-vă pentru a realiza progresul social pentru o viață mai bună și mai dreaptă! Țări socialiste, popoare din întreaga lume, acționați în cea mai strînsă unitate pentru destindere, colaborare și pace mondială”³.

Clasa muncitoare din România se poate mîndri cu faptul că a participat prin reprezentanții săi, la reuniunea internațională de la Paris, care a decis sărbătoarea tradiționalei zi a primăverii, ca zi a solidarității cu proletariatul și oamenii muncii de pretutindeni. La Congresul Internațional al II-a din 1889, care a adoptat moțiunea referitoare la 1 Mai, au participat cinci delegați români, între care doi vor fi marii savanți de mai tîrziu: Dimitrie Voinov și Emil Racoviță. În presa muncitorească și socialistă au fost publicate relatări despre documentele și dezbaterile de la congres. România s-a aflat între țările în care 1 Mai a fost sărbătorit chiar din primul an, 1890. Incadrîndu-se în ansamblul măsurilor de pregătire a evenimentului, gazeta „Munca” — cea mai de seamă publicație socialistă a momentului — transmitea îndemnul: „Tot muncitorul să lase lucrul, în această zi, și să sărbătorească frățete înțlia mișcare uriașă a muncitorilor din toată țara care vor cere cu acest prilej ca ziua de muncă să scadă pretutindeni la 8 ceasuri. Ceea ce fac frații noștri din toată lumea să facem și noi, ca și dîșii muncim azi mai mult decît dau voie puterile onenești”. În alt număr, gazeta socialistă, sub semnătura talentului ziarist C. Mille, prezumînd înființarea partidului care va avea loc peste trei ani și atașînd între ele aceste două evenimente: solidaritatea revoluționară de 1 Mai și activitatea practică spre întemeierea partidului, scria: „În această zi (de 1 Mai) s-a arătat tuturor că un alt partid s-a ridicat

³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, Edit. politică, București, 1979, p. 248.

în țară, că o altă clasă de oameni are dreptul la viață politică și socială și, în sfârșit, Partidul Muncitorilor are temeinice baze și adinci rădăcini implantate în inima poporului”.

În țara noastră, an de an, a fost sărbătorit 1 Mai (uneori nu neapărat în ziua de lucru în care se nimerea calendaristic), cu înțelesurile pe care le-au căpătat revendicările afișate succesiv și în condițiile istorice potrivit cărora etapă de etapă au fost puse noi idei, noi obiective ceea ce a determinat și mai mult interferarea acțiunilor de 1 Mai cu multiplele și fundamentatele probleme sociale și naționale, în fața cărora, pe trepte de istorie diferite s-a aflat mișcarea muncitorească și a celorlalte categorii sociale asuprite. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că „Privite în timp, manifestările muncitorești prilejuite an de an în țara noastră de sărbătorirea zilei de 1 Mai jalonează însăși istoria bogată și eroică a proletariatului român, drumul pe care l-a străbătut, de la începuturile organizării sale, pînă la victoria revoluției socialiste și edificarea cu succes a noii orinduirii în România”⁴. Obiectivele politice, lozincile sub semnul cărora s-a desfășurat, în decursul timpului, sărbătorirea lui 1 Mai „au relevat rolul istoric al clasei muncitoare în unirea forțelor înaintate ale societății în lupta pentru libertate, democrație, independență și suveranitate națională, pentru progresul economico-social al patriei”⁵. Ele au relevat, totodată, atitudinea ei firească de solidaritate internațională, de participare, în primul rînd prin realizările ei interne, la istoria generală, la înfăptuirea progresului istoric universal.

Făurirea partidului unic al clasei muncitoare din România în 1893, eveniment istoric de natură să-i exprime nivelul de conștientizare politică, a înrîurit afirmarea și mai consistentă a concepției și, totodată, a atitudinii practic-politice a manifestărilor de 1 Mai, sudură mai puternică între preocupările proprii, interne țării și cele internaționale, ale solidarității cu mișcările muncitorești, în general democratice de pe plan european și mondial. E ceea ce s-a răsfrînt în modalitățile de organizare și mai cu seamă de orientare ideologică a acțiunilor de 1 Mai, în care apare des ideea importanței partidului și a consolidării lui. Referindu-se la serbarea din 1892 a lui 1 Mai, ziarul „Munca” scria că ea însăși, „e dovada cea mai vie că rîndurile Partidului social-democrat se întăresc din ce în ce mai mult, că muncitorimea din întreaga țară a înțeles că scăparea ei e numai în întărirea partidului muncitor, singurul partid menit a lupta pentru dezrobirea claselor apăsate jefuite, a cărei țintă de căpetenie pentru triumful socialismului e cucerirea puterii politice”. Când partidul, după 1899 s-a aflat în situații dificile datorită celor câteva elemente nestatornice din conducere, desfășurarea manifestărilor de 1 Mai a cuprins ideea fundamentală că partidul trăiește și trebuie să trăiască, și așa cum se indica în manifestul lansat în 1899, de Comitetul Executiv al Ciubului muncitorilor din București, ziua de 1 Mai să fie sărbătorită, „cu demnitate, dînd țării întregi dovada că, pe cîtă vreme va exista o muncitorime conștientă, partidul muncitoresc nu poate fi distrus”. Ceea ce s-a confirmat, neîndoindu-ne. Reorganizat și consolidat, Partidul Social-Democrat, în întîmpinarea lui 1 Mai, la puțin timp după congresul de la începutul anului 1910, arăta: „Ziua de 1 Mai este un bun prilej spre a chema poporul la luptă și a-i demonstra necesitatea ca să se înroleze sub steagul mîntuitor al Partidului Social-Democrat, al cărui program bogat în reforme economice și politice este o cheazășie de izbîndă în izbînda de mîine”. Cu obiectivele lor obișnuite, devenite după trecerea timpului, tradiție, aniversările de 1 Mai au început să cuprindă și chemări mai deosebite, indicînd pregătirea pentru revoluție, pentru edificarea unei lumi noi, socialiste.

După înfăptuirea Marii Uniri din 1918, ziua de 1 Mai s-a sărbătorit în noul cadru național statal, punînd în evidență forța unității de luptă a clasei muncitoare, a partidului ei politic. Socialiștii români își exprimau convingerea, încă de la sfîrșitul anului 1918 că „toate forțele politice vor milita hotărît pentru unificarea într-un bloc socialist, într-un singur partid proletar care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Romînie spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub asuprirea burghezo-capitalistă”.

Ca urmare a cerințelor impuse de noua etapă, Partidul Socialist s-a reorganizat, a cuprins în rîndurile sale și organizațiile socialiste din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia care se uniseră cu țara, devenind întîiul partid politic din România constituit la nivel național. Partidul Socialist și-a cristalizat opțiunile și programul său în funcție de condițiile concret-istorice de la noi din țară. În acest sens, înainte de Congresul din mai 1921, în ziarul „Socialismul” se scria: „Teoria marxistă care ne călăuzește ne impune să cunoaștem, în rîndul dîntii împrejurările în care trăim, mediul țării noastre, solul în care trebuie să săpăm și fiecare să așezăm temelie de piatră masivă, ca nici furtunile să nu o clatine, nici șovăielile să nu o miște, nici cutremurele să nu o zdruncine”.

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Edit. politică, București, 1979, p. 238.

⁵ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 238—239.

Accastă temelie solidă a fost pusă în mai 1921 când delegații prezenți la Congres au conștințit făurirea Partidului Comunist Român, nu prin sciziune sau pe baza grupurilor comuniste, ci prin transformarea partidului socialist existent în partid comunist.

Partidul, care urca pe o nouă treaptă, a adoptat ca obiectiv suprem trecerea puterii politice și economice în mina muncitorilor de la orașe și sate, delegații votind unanim pentru transformarea revoluționară, comunistă, a partidului și pentru afilierea lui la Internaționala a III-a. Socialiștii români au înțeles afilierea ca un act de solidaritate militantă cu mișcarea comunistă mondială și nu ca acceptare prin aceasta a vreunui drept pentru Comintern de a se amesteca în treburile partidului.

Poziția pe care se situau comuniștii români a întezit ura forțelor politice reacționare care au încercat chiar de atunci, de la crearea noului partid, să-l lovească, să intimidze pe militanții săi, arestind, sub învinuirea de „complot împotriva statului”, delegații care votaseră pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea fără rezerve la Internaționala Comunistă.

Aceste măsuri, ca și cele care vor urma, vor crea, fără îndoială, unele greutăți partidului comunist dar el ca stejar înfipt adinc cu rădăcinile în solul național va continua să se întărească și să crească, și să lupte, legindu-și strins destinele de cele ale poporului din care își trăgea seva.

În pofida condițiilor grele ilegale, a înfringerii exercitate asupra activității sale de unele fenomene negative din mișcarea comunistă și muncitorească internațională, Partidul Comunist Român a reușit să se afirme în viața social-politică a țării ca forța cea mai înaintată, strins legată de realitățile concret-istorice ale fiecărei etape de dezvoltare a societății românești. Astfel, rolul partidului comunist de organizator și conducător al luptei revoluționare a maselor, al luptei antifasciste, pentru apărarea independenței și integrității patriei s-a manifestat în contextul general național, corespunzător intereselor fundamentale ale întregului popor și într-o evidentă legătură cu activitatea celorlalte forțe democratice, patriotice, care au contribuit la progresul României.

Cu deosebită vigoare s-a manifestat capacitatea politică și organizatorică a Partidului Comunist Român în organizarea manifestației de 1 Mai, în cursul luptelor sociale din acei ani și îndeosebi în perioada crizei economice din 1929—1933, când proletariatul român s-a afirmat pe arena istoriei ca cea mai înaintată forță a societății românești, conducătorul luptei întregului popor pentru drepturi și libertăți democratice, independență națională și progres social.

Venirea la putere a lui Hitler în Germania, în 1933, a însemnat crearea unui pericolos focar de război în inima Europei, deoarece fascismul german — cel mai monstruos avorton al politicii imperialiste — urmărea cucerirea „spațiului vital”, stabilirea hegemoniei mondiale a celui de-al treilea Reich. Pentru realizarea acestui țel criminal, nimic și nimeni n-a fost cruțat, totul a fost considerat ca posibil și justificat. Naziștii au ridicat asasinatul și arbitrarul la rangul de politică de stat, au făcut din crimă și violență rațiunea existenței lor.

Aflați în nenorocire sau amenințare, direct sau indirect de flagelul „ciumei brune” popoarele erau ferm solidare. Stejarul multiseclar al ființei naționale a fiecărui popor nu se lasă ușor desrădăcinat chiar dacă era lovit de puternice calamități.

Manifestându-și patriotismul fierbinte, înțelegind că bătălia împotriva fascismului și a Gărzii de Fier, agentură a hitlerismului în România, trebuia să devină una din principalele sale sarcini, Partidul Comunist Român s-a afirmat ca cea mai combativă forță politică a luptei antifasciste, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice, a independenței și integrității teritoriale a țării.

În aceste împrejurări, în marile bătălii revoluționare de clasă din deceniul al patrulea s-au relevat cu o deosebită forță alesele însușiri de revoluționar consecvent și înflăcărat patriot, profund devotat cauzei partidului și poporului român, vocația de mare conducător, ale tovarăului Nicolae Ceaușescu. Trecut prin școala luptelor revoluționare, antifasciste ale timpului, organizator de seamă al acțiunilor de luptă ale tineretului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a evidențiat în fața istoriei și a intrat în conștiința poporului nostru prin poziția nelăfricată și activitatea de înalt devotament desfășurată pentru triumful ideilor socialismului și comunismului pe pământul României.

Cercurile guvernate urmărind să lovească în mișcarea muncitorească revoluționară, în primul rind în partidul comunist, a cărui capacitate organizatorică și politică să vădise puternic în cursul bătăliilor de clasă ale muncitorilor mineri, metalurgiști, textiliști, care au culminat cu luptele din ianuarie-februarie 1933, au întreprins noi măsuri represive: au trecut la interzicerea activității unor organe ale mișcării democratice, la arestarea unor militanți ai mișcării muncitorești și antifasciste, la înscenări de procese politice. Starea de asediu instituită la 30 decembrie 1933, în urma asasinării de către legionari a primului ministru I. Gh. Duca, a fost prelungită succesiv în 1934 și 1935.

Evocând începuturile activității sale în cadrul mișcării comuniste și muncitorești, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Ca fiu de țăran, am cunoscut asuprairea moșierilor, iar apoi începând de la 11 ani, exploatarea capitalistă. Încă în 1930, în vîrstă de 12 ani, participam de-acum la viața și lupta tineretului sindical revoluționar. Erau ani de criză economică, de intensificare a exploatării burgheze, ani de fascizare rapidă a țării. În aceste împrejurări mișcarea revoluționară cunoștea un puternic avînt. Partidul Comunist, Uniunea Tineretului Comunist, alte organizații revoluționare și democratice se ridicau cu hotărîre la luptă pentru apărarea intereselor maselor de oameni ai muncii, împotriva reacțiunii și fascismului, pentru democrație și pace.

Aceste împrejurări în care am intrat în mișcarea revoluționară sindicală, iar apoi, în 1933, în Uniunea Tineretului Comunist — dată ce marchează și calitatea de membru al partidului — au pus o puternică amprentă asupra vieții și activității mele revoluționare și politice”⁶.

De la începutul activității sale revoluționare, tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu a cunoscut prigoana, fiind urmărit de organele represive. La 23 noiembrie 1933 a fost arestat și deferit Parchetului Tribunalului Ilfov sub învinuirea de „incitare la grevă” și răspîndire de manifeste împotriva „ordinii de stat”.

În iunie 1934, aflîndu-se la Craiova, împreună cu alți tineri muncitori, pentru a depune mărturie în apărarea conducătorilor luptelor muncitorești din ianuarie — februarie 1933 tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost din nou arestat. Deși pus în libertate, organele represive ale județului Dolj trimiteau Prefecturii poliției din București următoarea notă: „Vă semnalăm, în vederea luării măsurilor de rigoare, pe comunistul Nicolae Ceaușescu... care, făcîndu-se vinovat de adunare de adevizuni de solidaritate a muncitorilor cu celerității condamnați, a fost deferit Parchetului Tribunalului din Craiova”.

Militanții comuniști și antifasciști care l-au cunoscut în acest timp au remarcat faptul că tovarășul Nicolae Ceaușescu își câștigase prin remarcabila sa activitate revoluționară, fațma unui tînăr absolut excepțional.

Apreciînd calitățile sale politice și organizatorice, conducerea P.C.R. i-a încredințat tovarășului Nicolae Ceaușescu, în toamna anului 1935, funcția de mare răspundere de secretar al Comitetului Regional Prahova al Uniunii Tineretului Comunist. În această calitate, tînărul revoluționar a desfășurat o intensă activitate, a înființat noi organizații U.T.C. în sate și întreprinderi, precum și filiale ale Blocului pentru apărarea libertăților democratice. Sub conducerea sa, Comitetul regional Prahova al U.T.C. a inițiat o amplă acțiune de propagandă, difuzînd peste 80 de titluri de broșuri și manifeste cu conținut revoluționar, antifascist. Prin prezența și puterea exemplului său mobilizator, tovarășul Nicolae Ceaușescu a imprimat un suflu nou în activitatea revoluționară a tinerilor muncitori, țărani, intelectuali din raza comitetului regional pe care-l conducea. Experiența pe care o dobîndise în cadrul Comitetului Național Antifascist, însușirile sale deosebite, verificate în numeroase acțiuni revoluționare de amploare desfășurate de P.C.R., și-au găsit un larg cîmp de manifestare în acțiunile pe care le-a întreprins pentru consolidarea politică și organizatorică a Regionalei U.T.C. Prahova.

Ca rezultat al intensei activități organizatorice desfășurate, al participării neobosite la intensa muncă politică și cultural-educativă a partidului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a cucerit un înalt prestigiu în rîndul tinerilor, d' r, în același timp, a atras asupra sa permanenta supraveghere și urmărire din partea organelor represive. În seara zilei de 15 ianuarie 1936 a fost arestat în comuna Ulmi, județul Dimbovița, unde se afla pentru organizarea unor acțiuni politice ale organizațiilor revoluționare de tineret.

Ordonanța de trimitere în judecată arăta: „Nicolae Ceaușescu, în vîrstă de 18 ani, domiciliat în București, str. Vasile Lascăr, este membru activ, agitator și bun propagandist comunist și antifascist, cunoscut de multă vreme ca atare de autoritățile siguranței și justiției”. Deținut în închisoarea de la Brașov pînă la sfîrșitul lumii mai, a suferit, timp de aproape cinci luni, rigorile unei anchete în care metodele mergeau de la șantaj și amenințări pînă la maltratare.

Împreună cu ceilalți militanți comuniști și antifasciști arestați la începutul anului 1936 în județele Dimbovița și Prahova, militantul revoluționar Nicolae Ceaușescu a fost implicat în procesul judecat la Brașov în zilele de 27 mai — 5 iunie, 1936, proces de mare răsunset în opinia publică democratică, progresistă a vremii. Procesul a dat expresie stării de spirit antifasciste a poporului român prin numărul mare de militanți revoluționari tirîți pe banca acuzării și, mai ales, ca urmare a spiritului deosebit de combativ imprimat de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Cele peste 150 de „capete de acuzare” cuprinse în ordonanța de dare în judecată se refereau la: organizarea în diverse localități din județele Prahova și Dimbovița a unor celule

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 15, Edit. politică, București, 1978, p. 438.

U.T.C. și filiale locale ale Blocului Democratic; organizarea de întruniri conspirative; arborări de steaguri roșii; discursuri potrivnice regimului și, mai ales, răspindirea materialului propagandistic de partid — manifeste și broșuri editate de P.C.R. și U.T.C. în cursul anilor 1934 — 1935, confiscate cu prilejul descinderilor domiciliare care avuseseră loc.

Cele mai multe din seria acestor „delicte politice” îl vizau, în primul rând, pe militantul comunist Nicolae Ceaușescu, deoarece toate acțiunile politice comuniste condamnate de autorități, în domeniul organizării Uniunii Tineretului Comunist și a Blocului Democratic, al propagării și difuzării materialelor de partid conspirative, constituiau rezultatul inițiativei și al muncii sale efective în calitatea de conducător al regionalei U.T.C.

Citarea, în apărarea tinerilor judecați în procesul de la Brașov, a aproape 200 de martori era o dovadă a amplei mișcări de solidaritate ce s-a dezvoltat în sprijinul acuzațiilor.

În centrul atenției completului de judecată s-a aflat conducătorul revoluționar Nicolae Ceaușescu, care, cu hotărâre și curaj, a respins invinuirile nedrepte formulate de autorități, a demascat abuzurile la care fuseseră supuși în timpul arestului.

În cursul anchetei, ca și în timpul procesului, a rezultat limpede intenția autorităților de a opri extinderea influenței P.C.R. în rândul maselor populare, de a împiedica pe cei mai de seamă militanți comuniști să-și desfășoare activitatea. În acest sens, este semnificativ faptul că în timpul preliminarilor procesului și apoi în primele zile ale acestuia juriștii tribunalului au căutat motive pentru a-l îndepărta pe tovarășul Nicolae Ceaușescu de la dezbateri. Așa se face că în cea de-a patra ședință a procesului, în ziua de 30 mai 1936, invocând ca pretext atitudinea de solidaritate cu unul din militanții antifasciști, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost judecat pe loc, condamnat la șase luni închisoare și exclus de la dezbaterile ulterioare.

Sentața dată de completul de judecată de la Brașov a determinat un puternic val de proteste din partea opiniei publice democratice, antifasciste din România și de peste hotare.

Experiența revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu atitudinea dărză și intranșigentă în timpul procesului, principialitatea și maturitatea sa politică, greaua sentință pronunțată în procesul de la Brașov au polarizat atenția unor publiciști, personalități ale vieții politice și culturale ale țării. Numeroase articole referitoare la dezbaterile procesului au reluat declarațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu în fața tribunalului.

Chipul neînfricatului militant revoluționar era astfel conturat în ziarul „Arena” din 11 iunie 1936: „Flu de țaran, ieșit din popor, acest tinerel intrat în viață la o vîrstă fragedă, începe să știe ce trebuie să vrea. Și își revendică mereu ale lui vreri. Ieri la București, la Craiova, apoi la Ploiești și în Valea Prahovei, în căutarea și efectuarea de lucru își spunea tovarășilor de muncă a lui și a lor durere, a lui și a lor dorință. Și de aceea a simțit efectele hipnozei cu vina de bou. De aceea a fost dus în fața Consiliului de război din Brașov. De aceea chiar în cursul dezbaterilor și pentru motive considerate de consiliu drept ultraj, tinărul Ceaușescu este condamnat la șase luni, în afară de lunga detenție și sentință de la sfîrșitul procesului”.

Largul ecou al procesului în opinia publică românească și-a găsit concretizarea și în numeroasele articole publicate în presa timpului. Cotidiene de mare tiraj ca „Dimineața”, „Universul”, „Curentul”, „Zorile”, în intervalul 27 mai — 7 iunie 1936 au publicat zilnic relatări despre dezbaterile procesului.

Mărturie peste vremuri a unui moment de amplă semnificație pentru istoria partidului, procesul de la Brașov s-a întipărit în conștiința maselor prin modul în care tovarășul Nicolae Ceaușescu a transformat acea înscenare contrarie adevărului și intereselor supreme ale poporului într-o condamnare fermă și curajoasă a nedreptăților sociale și abuzurilor judiciare, a pericolului fascist care constituia o gravă amenințare pentru libertatea și independența poporului român. Prin glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu a răsunat răspicat cuvîntul partidului, glasul rațiunii și al combativității revoluționare.

Întemnițarea luptătorului comunist Nicolae Ceaușescu în închisoarea Doftana se înscrie ca un fapt semnificativ în contextul mișcării de rezistență internă a colectivului de deținuți politici revoluționari. Documentele vremii și deopotrivă tovarășii care l-au cunoscut în perioada aceea (august 1936 — decembrie 1938) reliefează activitatea intensă desfășurată în conducerea organizației de partid. În mod deosebit s-a impus contribuția comunistului Nicolae Ceaușescu la lupta colectivului de militanți comuniști și antifasciști însemnăți împotriva practicilor samavolnice folosite de administrație, pentru reintroducerea și respectarea regimului politic.

În condițiile în care agresivitatea statelor fasciste creștea, cînd pe scara războiului se urcau noi trepte, Partidul Comunist Român a avertizat asupra pericolului de moarte pe care-l reprezenta nazismul, cu politica lui revizionistă și revanșardă, a chemat la promovarea unei politici externe active de pace.

Partidul Comunist Român a luat numeroase inițiative, a întreprins diverse acțiuni prin care a condamnat agresiunea hitleristă, subliniind pericolul mare pe care îl reprezenta

Anschlussul pentru pacea Europei, pentru soarta țărilor mici din centrul și sud-estul Europei, pentru independența și suveranitatea României.

Încheierea acordului de la München, în septembrie 1938, a provocat o profundă neliniște și indignare în rîndul opiniei publice din România.

În martie 1939, întreaga Cehoslovacie a fost cotoplită de trupele Wehrmachtului. După Anschluss, încă un stat constituit numai cu 20 de ani în urmă, dispărea de pe harta Europei. În lunile ce au urmat, pe teritoriul României s-au refugiat numeroși cetățeni cehoslovaci (militari, femei, copii, bătrîni), care au fost găzduiți și tratați frățeste de populația și autoritățile românești, așa cum se vor proceda și cu polonezii, după 1 septembrie 1939.

În zilele dramatice care au urmat după cotopirea Cehoslovaciei masele de țărani, negăcitori, intelectuali au răspuns cu clan patriotice mobilizării parțiale hotărîte de guvernul român. Este momentul cînd Partidul Comunist Român, dovedindu-și patriotismul său fierbinte a dat cuvînt de ordine membrilor și simpatizanților săi să se prezinte la unitățile militare și să lupte pentru întărirea forței politice și morale a armatei contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste.

În acele momente de mari primejdii s-au prezentat sub arme de trei ori mai mulți rezerviști decît cei chemați prin ordine de concentrare. Au plecat din satele și orașele lor, cerînd arme zeci de mii de oameni.

După punerea sa în libertate din celulele Doftanei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a primit noi sarcini, a desfășurat o bogată activitate în cadrul organizației revoluționare de tineret, refăcută sub directa sa conducere. Tovarășul Nicolae Ceaușescu — alături de care se afla tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu) — a reușit să transforme activitatea cercurilor culturale de pe lângă breslele muncitorești în acțiuni cu un puternic conținut politic și revoluționar, cu caracter patriotic și antifascist.

Starea de spirit antihitleristă și antirăzboinică a maselor populare s-a manifestat în mod plener cu prilejul marilor demonstrații antifasciste care s-au desfășurat în România cu 50 de ani în urmă, la 1 mai 1939. Marea manifestație de la București, la care au participat peste 20 000 de oameni, în organizarea căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu) au avut un rol hotărîtor, a pus în evidență capacitatea organizatorică și politică a comuniștilor români, a scos în relief patriotismul lor fierbinte. La întrunirile din sălile „Tomis”, „Eintracht” și „Aro” a fost subliniată necesitatea realizării unității de luptă a tuturor forțelor democratice și patriotice, a întregului popor român pentru a face față pericolului hitlerist, pentru a bara calea fascismului și a războiului. Pe tot traseul, din Piața Romană, Calea Victoriei, prin fața Palatului Regal, Splaiul Unirii, Bd. George Cosbuc, str. 11 Iunie și pînă la Mormîntul Eroului Necunoscut din Parcul Libertății, cît peste 20 000 de participanți, în rîndul cărora se aflau militanții comuniști și antifasciști, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu), au scandat lozinci cu un pronunțat conținut revoluționar patriotic, antifascist și antirăzboinic: „Trăiască democrația”, „Vrem România liberă și independentă”, „Vrem respectarea granițelor”, „Jos războiul”, „Jos Gardă de Fier”, „Trăiască Frontul Popular Antifascist”, „Jos agenții hitleriști”, „Jos trădătorii de țară”. La Mormîntul Eroului Necunoscut participanții au depus o coroană de flori și au intonat cîntece revoluționare, patriotice.

În după amiaza zilei de 1 mai 1939 au fost organizate în zonele de agrement din împrejurimile Capitalei numeroase acțiuni culturale, politico-educative cu caracter antifascist și antirăzboinic. Acțiunea de la Stadionul muncitoresc a beneficiat de participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care s-a pronunțat pentru realizarea Frontului Popular, pentru salvarea independenței și integrității teritoriale a patriei. Organele polițienești notau următoarele în legătură cu această acțiune: „Nicolae Ceaușescu, fost condamnat la trei ani închisoare, pentru activitate comunistă, pedeapsă executată la Doftana, a strigat în timpul serbării de pe Stadionul Muncitoresc lozinci comunistă: „Trăiască Frontul Popular”.

Evenimentele de la 1 mai 1939 au pus în evidență forța clasei muncitoare de la noi din țară, capacitatea Partidului Comunist Român de a acționa împotriva fascismului și a războiului, de a realiza un larg front patriotic, antifascist, și au avut un larg ecou nu numai în țară ci și peste hotare. La Conferința internațională pentru apărarea păcii ținută la Paris între 12—14 mai 1939, s-a apreciat că manifestațiile muncitorești din ziua de 1 mai 1939 din București au fost „o expresie a voinței maselor, o dovadă că poporul român se raliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta, în mod real, împotriva agresorului și a fascismului”.

Numeroase ziare și publicații din Franța, Anglia, S.U.A., U.R.S.S., Elveția au scris în coloanele lor despre evenimentele revoluționare, antifasciste din România.

Referindu-se la marile acțiuni populare din acei ani, tovarășul Nicolae Ceaușescu remarcă: „Partidul Comunist Român a condus marile bătălii de clasă, lupta împotriva

războiului și a fascismului, pentru realizarea unității clasei muncitoare, a unității tuturor forțelor democratice împotriva războiului și fascismului. Sînt binecunoscute luptele minerilor din 1929, luptele din 1933 ale petroliștilor și ceferiștilor, crearea Frontului Popular, marea demonstrație antirăzboinică și antifascistă de la 1 Mai 1939 – care au afirmat cu putere capacitatea clasei muncitoare, a partidului nostru comunist și a celorlalte forțe democratice de a determina o nouă politică în viața României”⁷.

După acțiunile organizate la București, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu) au continuat să militeze cu ardoare pentru unitatea clasei muncitoare, pentru apărarea intereselor fundamentale ale celor ce muncesc, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a României. Printre acțiunile inițiale se remarcă și Serbarea Cîmpenească din 13 august 1939, organizată pe Stadionul Muncii din Parcul Veseliei, în cadrul căreia a luat cuvîntul tovarășul Nicolae Ceaușescu, iar tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu), conducătoarea secției de tineret din sectorul II Negru al Capitalei a fost desemnată „Regina Muncii”.

În condițiile internaționale complexe ale fazei de început a celui de-al doilea război mondial, în vara anului 1940, României, izolată pe plan internațional și părăsită de toate puterile Europei, i-au fost impuse grave amputări teritoriale, care au culminat cu Dictatul de la Viena, prin care se smulgea din trupul țării un teritoriu de 43.500 km² și o populație de peste 2.600.000 locuitori în majoritatea români, care intrau sub dominația terorii negre horthyste. Masele populare s-au ridicat la luptă, au cerut să se opună rezistență, să nu se cedeze nici o palmă din pămîntul sfînt al țării. Oștenii refuzau să se retragă pe noile granițe, iar atunci cînd au fost siliți să o facă, luat în ranța lor pămînt, jurînd să se întoarcă, să-l pună la loc. Și în aceste împrejurări dramatice și apăsătoare, comuniștii s-au aflat în primele rînduri.

La cîrma statului a fost impus, prin intervenția directă a forțelor hitleriste, un guvern de dictatură militară-fascistă. În aceste condiții, în pofida voinței, a intereselor și aspirațiilor fundamentale ale poporului nostru, România a fost tirată în războiul dezlănțuit de Germania nazistă împotriva Uniunii Sovietice. Atributele fundamentale ale statului român, independența și suveranitatea sa au fost grav lezate.

Subordonarea politică, economică și militară a României de către Reichul nazist a avut drept rezultat acapararea și exploatarea prădălnică a resurselor naturale, a bogățiilor țării, înrăutățirea situației maselor populare, au fost afectate interesele vitale ale poporului român.

Toate acestea au amplificat lupta antifascistă a poporului nostru, au generat un puternic val de nemulțumire generală împotriva regimului dictatorial militar-fascist și a hitlerismului. În conștiința maselor populare s-a cristalizat tot mai puternic necesitatea impioasă a ridicării la luptă pentru oprirea cursului nefast al evenimentelor grave în care fusese antrenată România.

Partidul Comunist Român s-a ridicat cu hotărîre la luptă împotriva politicii regimului dictatorial, a dominației Germaniei naziste, organizînd mișcarea de rezistență, antrenînd masele largi în lupta pentru sabotarea mașinii de război naziste și alungarea trupelor străine din țară, pentru alăturarea României la coaliția antihitleristă. Lupta antifascistă, antihitleristă a poporului român a căpătat caracterul unei ample mișcări de rezistență populară, națională.

Obiectivele mișcării de rezistență din România, stabilite de partidul comunist prin Platforma program din septembrie 1941, au reflectat aspirațiile fundamentale ale poporului pentru refacerea unității național-statale, restabilirea și consolidarea independenței și suveranității naționale, pentru drepturi și libertăți democratice. Ele au constituit programul de luptă al Frontului Unic Național propus de P.C.R. tuturor partidelor, grupărilor și personalităților politice nefasciste, tuturor forțelor democratice și patriotice.

Partidul comunist a acționat cu toată fermitatea pentru unirea tuturor forțelor patriotice, reușind să realizeze o largă coaliție a tuturor celor care se pronunțau, într-o formă sau alta, pentru răsturnarea dictaturii militară-fasciste, ieșirea din războiul antisovietic și alăturarea României la coaliția antihitleristă.

O puternică stare de spirit antihitleristă s-a dezvoltat în rîndurile clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale întregului popor român. Cu riscul libertății și vieții, patrioții, antifasciștii au desfășurat numeroase acțiuni împotriva războiului hitlerist.

Reflectînd nemulțumirea și revolta maselor muncitoare, în rîndurile soldaților și ale ofițerilor se accentua starea de spirit antihitleristă. Numeroși soldați refuzau să plece pe front,

⁷ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești*, 28 noiembrie 1988. *Cuvîntare la încheierea ședinței comune*, 30 noiembrie 1988, Edit. politică, București, 1988, p. 19.

cadre de comandă din armată, generali și ofițeri patrioți își manifestau deschis împotriva față de hitleriști și de dictatura militarofascistă.

Înțelegând gravitatea situației prin care trecea țara, cei mai străluciți reprezentanți ai intelectualității române, patrioți luminați, oameni de știință, scriitori, artiști, medici, profesori universitari și secundari, publiciști, au protestat împotriva războiului și a dominației germane, s-au pronunțat pentru ruperea alianței cu Germania și orientarea țării pe calea dezvoltării libere, democratice și progresiste. În scrisori, memorii și proteste, adresate guvernului Antonescu, în pamflete și articole publicate în presa vremii, oameni de știință și cultură s-au ridicat în apărarea idealurilor umaniste, au condamnat ororile hitlerismului și ale războiului.

O contribuție însemnată în mișcarea de rezistență a avut-o realizarea în 1943 a Frontului Patriotic Antihitlerist, care, alături de Partidul Comunist Român, cuprindea: Uniunea Patrioților, Frontul Plugarilor, Partidul Socialist-Țărănist, Uniunea oamenilor muncii maghiari din România (MADOSZ), organizații locale ale Partidului Social-Democrat. Totodată, Partidul comunist a desfășurat o largă activitate pentru realizarea unității clasei muncitoare, a tuturor forțelor muncitorești, ca nucleu al frontului democratic, patriotic și antifascist. În aprilie 1944 s-a realizat unitatea de acțiune a clasei muncitoare prin încheierea Frontului unic între Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat, care, așa cum releva tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a constituit factorul esențial în lupta pentru răsturnarea dictaturii militarofasciste, pentru ieșirea României din războiul dus contra Uniunii Sovietice, alăturarea la coaliția antihitleristă și trecerea la dezvoltarea democratică și la transformarea socialistă a țării”⁶.

În manifestul publicat la 1 Mai 1944 se spunea: „În ziua de 1 Mai, ziua ei de luptă și speranță, muncitorimea organizată, unită de la comuniști pînă la social-democrați, cheamă întreaga clasă muncitoare, pe toți muncitorii organizați și neorganizați, întregul popor român, toate clasele și păturile sociale, toate partidele și organizațiile, indiferent de culoarea politică, credință religioasă și apartenență socială, la lupta hotărâtă pentru pace imediată, răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste... pentru o Românie liberă, democratică și independentă”.

În dezvoltarea ei, mișcarea de rezistență antifascistă din România a cunoscut o linie ascendentă, atît ca forme de manifestare a luptei, cît și cuprinderea tuturor forțelor social-politice nefasciste și antihitleriste, de la clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, pînă la cercurile Palatului regal, inclusiv regele, generali și ofițeri superiori ai armatei, reprezentanți ai partidelor burgeze.

În iunie 1944 a fost creat Blocul Național Democratic, întrunind Partidul Comunist Român, Partidul Social-Democrat și principalele partide burgeze: Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal. Toate aceste înțelegeri, alianțe, au constituit cadrul organizatoric al consensului național care a stat la baza luptei de eliberare a poporului român de sub dominația fascistă.

În împrejurări interne și externe favorabile, partidul comunist, împreună cu celelalte forțe naționale, a trecut, la 23 August 1944, la înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la răsturnarea dictaturii militarofasciste, la trecerea României cu întregul său potențial economic și militar alături de coaliția antihitleristă.

Victoria revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, care a deschis o nouă eră în istoria României, era înfăptuirea societății fără exploatare, a societății socialiste, năzuită de clasă muncitoare, de alți oameni ai muncii, de intelectualii cu vederi înaintate, de întregul popor a determinat condiții radicale schimbate pentru semnificația zilei solidarității internaționale, pentru conținutul și lozincile ei, inclusiv pentru formele concrete de organizare și manifestare. Tovarășul Nicolae Ceaușescu releva tocmai această împrejurare nouă, cînd spunea că „oamenii muncii din România sărbătoresc 1 Mai trecînd în revistă mărețele succese obținute, la început în lupta pentru democratizarea țării, pentru transformarea revoluționară a societății, apoi în zidirea celei mai drepte și mai umane orînduirii, orînduirea socialistă, în făurirea noii civilizații materiale și spirituale pe pămîntul patriei noastre. Fiecare 1 Mai reprezintă o nouă treaptă pe care poporul nostru, liber și stăpîn pe destinele sale, o urcă pe drumul progresului, al bunăstării și fericirii”⁷.

Îndată după 23 August 1944 România a participat cu toate forțele sale militare și economice la războiul dus alături de Uniunea Sovietică și Aliați, pentru eliberarea de sub

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Edit. politică, București, 1979, p. 242.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*

dominația horthysto-hitleristă a părții de nord-vest a Transilvaniei, continuând apoi să-și aducă întreaga contribuție la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei, a unei părți a Austriei, plină la înfrângerea deplină a Germaniei hitleriste. În același timp, în interior, în fața forțelor democratice, a partidului nostru comunist, ieșit, după 20 de ani, din ilegalitate, s-au pus însemnate probleme privind refacerea economiei naționale și înfăptuirea unor reforme economico-sociale aduse la ordinea zilei cu necesitate de desfășurarea rapidă a evenimentelor. Instaurarea guvernului democratic-muncitoresc-țărănesc de la 6 martie 1945 a constituit un moment de mare importanță, s-a trecut la o seamă de prefaceri tot mai ample și mai profunde. Clasa muncitoare, în condițiile foarte grele de viață în care se afla datorită consecințelor războiului și exploatării capitaliste, nu a precupețit nici un efort pentru a-și îndeplini măreața misiune istorică, de data aceasta o misiune constructivă de vremuri noi. În primăvara anului 1945 când încă războiul nu se terminase, dar când peste puține zile Germania hitleristă avea să capituleze, în România, după atîția ani începînd din 1890, a fost sărbătorit primul 1 Mai, ca moment al unei nemaicunoscute transformări revoluționare care începeau să aibă loc în viața patriei. Un entuziasm general stăpînea masele muncitoare, de la orașe și sate. Era primul 1 Mai sărbătorit prin sporirea producției, organizarea mai bună a muncii, pentru consolidarea guvernului, a reformei agrare democratice, legiferată cu puțin timp înainte, pentru noi eforturi în vederea încheierii războiului antihitlerist. În circulația sa, Comitetul Central al Frontului Unic Muncitoresc releva: „1 Mai trebuie să fie o sărbătoare a libertății poporului muncitor, a unității clasei muncitoare, a realizărilor înfăptuite în cadrul operei de reconstrucție și democratizare a țării”. Ca lozinci, erau lansate: „Trăiască România democratică!”, „Trăiască unitatea de muncă și de luptă a muncitorimii, țărănimii și intelectualității pentru consolidarea democratică în țara noastră!” ș.a.m.d. Este acesta expresia începutului de istorie nouă, înfăptuită, an de an, pînă în prezent.

În acest timp au crescut influența și rolul Partidului Comunist Român, Partidului Social-Democrat, Frontului Plugarilor și a altor formațiuni democratice, patriotice. Iuțită după 23 August, au fost reconstituite sindicatele, însă de la început pe baza unității, a Frontului Unic Muncitoresc. Abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947 și proclamarea republicii au marcat o etapă nouă, au semnificat instaurarea deplină a puterii populare, deschiderea posibilităților de trecere nemijlocită la revoluția și construcția socialistă. În condițiile trecerii la noua etapă istorică, a revoluției și construcției socialiste, viața a impus crearea în 1948 a partidului unic al clasei muncitoare. Referindu-se la semnificația acestui eveniment tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza: „Se poate afirma cu deplină temel, că nici nu se putea pune problema trecerii la construcția socialismului fără un partid unic, revoluționar, al clasei muncitoare, care să îndeplinească rolul de forță politică conducătoare în această uriașă activitate de transformare a întregii țări”¹⁰.

În această primă etapă, care a durat pînă în 1965, după realizarea partidului unic, constituirea Marii Adunări Naționale și adoptarea primei Constituții republicane s-a procedat la naționalizarea principalelor mijloace de producție din domeniile industriei, bancar, financiar, la cooperativizarea agriculturii, la modificări în organizarea și orientarea învățămîntului, a cercetării științifice. Esențial este că a fost lichidată exploatarea omului de către om, realizare de bază pentru asigurarea egalității social-politice și afirmarea personalității umane.

Toate aceste transformări, care prin ele însele au marcat conținutul primei faze de înfăptuire a societății socialiste s-au răsfrînt și mai puternic și la nivel superior în planul împlinirii năzuințelor clasei muncitoare, de fapt ale întregului popor muncitor, manifestate din timp îndelungat, și rezolvate treaptă de treaptă, pînă la împlinirea soluționării lor prin însăși esența societății socialiste. Anul 1965 marchează începutul unei epoci noi în istoria României. Congresul al IX-lea a investit în funcția supremă de secretar general al partidului pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, devotat comunist și înflăcărat patriot, personalitate preeminentă a lumii contemporane. Congresul a trasat obiectivele dezvoltării economico-sociale a patriei noastre în noua etapă. A pus un accent mai mare pe crearea unei puternice industrie socialiste, în temelul celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, pe acordarea unei mari importanțe agriculturii, întregului ansamblu al economiei, învățămîntului, culturii, activității politico-educative, patriotice. S-a trecut mai hotărît la lichidarea atitudinii de plăcănire față de tot ceea ce era străin și de redare partidului, poporului a încrederii în forțele lor, în capacitatea lor de gîndire și acțiune, a sentimentului de demnitate patriotică, revoluționară.

Opera complexă de realizare a orînduirii noi în România se află în prezent în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Potrivit orientărilor date de Congresul al XIII-lea și Conferința națională ale partidului, România avansează tot mai ferm spre înde-

¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 31, Edit. politică, București, 1989, p. 676.

plinirea obiectivului ca până în anul 1990 să devină țară socialistă mediu dezvoltată. În acest an, 1989, poporul român se află în fața pregătirii și desfășurării Congresului al XIV-lea al partidului, care urmează să adopte al noulea plan cincinal și orientările generale ale dezvoltării până în anul 2000 și, în unele domenii, și până în primul deceniu al secolului al XXI-lea, și în fața celei de a 45-a aniversări a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944.

Însușeșitoarele și mobilizatoarele programe de viitor atestă plin treapta de istorie pe care se află țara noastră în anul în care sărbătorim — în formele specifice și atât de organizate și înfăptuite cu munca productivă, fizică și intelectuală — împlinirea a cinci decenii de la cucerirea și așa de semnificativa manifestare de 1 Mai din România anului 1939, care a exprimat voința neabătută a clasei muncitoare române, a întregului nostru popor de salvagardare a intereselor fundamentale ale patriei, de promovare a democrației, păcii și progresului, și a unui secol de la proclamarea zilei de 1 Mai ca zi a solidarității internaționale.

RÉSUMÉ

A l'occasion du 50-ème anniversaire de la grande démonstration du premier mai 1939 les auteurs mettent en évidence le fait que le jour de 1 Mai 1939 est devenu de plus en plus symbole de l'action de la classe ouvrière, de sa décision de suppression de l'exploitation et de l'oppression, de construire une nouvelle société, égale et droite pour le profit de ceux qui travaillent.

On y mentionne la décision du Comité Politique Exécutif du Parti Communiste Roumain de 2 mars 1989 concernant l'anniversaire de 50 années depuis la démonstration patriotique, antifasciste et antiguerrière de 1 mai 1939 et d'une centaine d'années depuis la proclamation du Premier mai comme jour de la solidarité internationale de ceux qui travaillent.

L'article réalise un bref historique du chemin complexe parcouru par la classe ouvrière dans le processus de transformation dans une nouvelle classe sociale: la classe la plus révolutionnaire de la société roumaine.

Commençant de la moitié du XIX-ème siècle jusqu'à présent, partout au monde on fête constamment le premier mai.

Dans la période d'ascension et de développement du mouvement ouvrier en Roumanie on y montre le rôle important du Parti Communiste Roumain dans l'organisation et la direction du mouvement ouvrier, de ces actions qui ont culminé par la réalisation de l'acte du 23 août 1944 et ensuite par l'oeuvre de construction et d'édification de la société socialiste.

PRECIS

On the occasion of the 50 year anniversary since the great demonstration on the 1st of May 1939 the authors bring to our attention the fact that starting with 1889 May Day has become, ever more clearly, a symbol of the actions of the working class, of their will to abolish exploitation and to build up a new society, equal and right, in the service of those who work.

There is mentioned the decision to made by the Political Executive Committee of the Central Committee of the Roumanian Communist Party on the 2 nd March 1989 regarding the celebration of 50 years since the patriotic, antifascist and anti-war demonstration on the 1st of May 1939 and of 100 the years since the declaration of May Day as the day of international solidarity of those who work.

The material gives us a brief history of the complex way of the working class in the process of becoming a new social class, the most revolutionary of Romanian society. There is also a showed the international participation of the working class in organizing and deciding to celebrate May Day starting with the middle of the nineteenth century up to the present day. For the period of ascention and development of the movement of the working class there is pointed out the important part played by the Romanian Communist Party in organizing and leading the movement of the working class, all its actions which culminated with the historic act from the 23 rd of August 1944 and then went forth in the process of building up the socialist society.